

14.10.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan
hallinto- ja turvallisuusjaosto

KESKUSRIKOSPOLIISIN 5.10.2022 HALLINTO- JA TURVALLISUUSJAOSTON KUULEMISESSA ESILLE TUOMA RAHOITUSTARVE

Yleistä

Keskusrikospoliisi oli 5.10.2022 eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaoston kuultavana asiassa HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023. Virasto toimitti asiassa jaostolle myös kirjallisen lausunnon.

Kuulemisessa ja lausunnossaan Keskusrikospoliisi toi vallitsevaan turvallisuustilanteeseen liittyen, Poliisihallituksen kanssa sovitusti, esille tarpeen 200.000 euron lisämäärärahalle avointen lähteiden seurantaan ja tiedonhankintaan hybridiuhkien ja kybervaikuttamisen havaitsemiseksi ja torjumiseksi. Rahoitus mahdollistaisi virastoon ennalta estävien toimintojen kokonaisuuteen sijoitetun verkkotiedustelu-toiminnon vahvistamisen kolmella henkilöllä, minkä Keskusrikospoliisi näkee välttämättömäksi muuttuneessa ja edelleen kehittyvässä tilanteessa.

Valiokuntaneuvos Mari Nuutilan kanssa sovitusti Keskusrikospoliisi toimittaa valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostolle tämän erillisen muistion rahoitustarpeesta ja sen perusteluista.

Taustaa

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on nostanut useita uhkakuvia Suomen turvallisuudelle ja aiheuttanut samalla tarvetta arvioida kansallisia turvallisuusratkaisuja. Uhkakuvia ovat muun muassa tietoverkoissa toteutettavat vaikutusoperaatiot, joissa levitetään disinformaatiota ja pyritään luomaan epäluottamusta päätöksentekijöitä ja viranomaisia kohtaan, erilaiset tietoverkko-hyökkäykset, joilla pyritään vaikuttamaan yhteiskunnan toimivuuteen ja luomaan epävarmuutta, laajan maahantuloaallon toteutuminen, riski konkreettista fyysisistä tai verkon kautta tehtävistä hyökkäyksistä tai vahingonteoista (sabotaasi) yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria kohtaan sekä rikollisten toimijoiden hyödyntäminen näissä asioissa esimerkiksi valtiollisen toimijan taholta.

Ukrainan sodan johdosta myös poliisin toimintaympäristö on viime kuukausien aikana muuttunut merkittävästi ja poliisi, mukaan lukien Keskusrikospoliisi, on siihen liittynyt joutunut osin priorisoimaan toimintaansa uusien painopisteiden mukaisesti.

Poliisi on ensivasteen sisäisen turvallisuuden viranomainen normaalioloissa sekä myös tilanteissa, joissa ollaan vielä niin sanotulla harmaalla vyöhykkeellä (valmiuslakia ei ole otettu käyttöön, ei julistettu sotatilaa). Mikäli yhteiskuntaan kohdistuu esimerkiksi vihamielistä hybridi- tai kybervaikuttamista, joka poikkeuksetta täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkistön, tai yleinen järjestys ja turvallisuus on uhattuna, Keskusrikospoliisilla on, osana Suomen poliisia, merkittävä rooli tämän kaltaisen rikollisuuden tunnistamisessa, torjumisessa ja tutkimisessa.

Poliisihallituksen ohjauksen mukaisesti Keskusrikospoliisi muun muassa tuottaa laajan sensoriverkoston avulla tilannekuvaa valtiojohdon ja viranomaisten käyttöön Ukrainan tilanteen suorista ja heijastevaikutuksista sisäiseen turvallisuuteen, erityisesti rikostorjunnan, hybridiuhkien sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulmasta. Ajantasaisen ja kattavan tilannekuvan tuottamisessa on keskeistä avointen lähteiden, myös netin niin sanotun pimeän puolen, seuranta tietoverkoissa.

Keskusrikospoliisi pitää erityisen merkityksellisenä eduskunnan virastolle myöntämää rahoitusta, jonka avulla Keskusrikospoliisi kykeni käynnistämään tilannekuvansa kehittämisen pimeän verkon kauppapaikoilla toteutettavasta laittomasta kaupasta. Kehittämistyö on edennyt hyvin ja jatkuu edelleen. Toiminta on ollut tavoiteasettelun mukaista ja tuloksekasta sekä osoittanut merkittävyytensä, minkä vuoksi sitä on jatkettu poliisi omalla rahoituksella. Alkuvuodesta 2022 lukien myös osa pimeän verkon toiminnon työpanoksesta on jouduttu kohdentamaan valtakunnallisen tilannekuvan tuottamiseen Ukrainan sodan vaikutuksista.

Tilannekuvan tehostaminen avoimista lähteistä saatavan tiedon avulla

Tietoverkoilla on keskeinen ja yhä kasvava merkitys niin rikollisuuden kuin esimerkiksi hybridi- ja informaatiovaikuttamisen ympäristönä. Näin ollen verkon avoimista lähteistä saatavat tiedot ovat entistä useammin keskeisessä, usein jopa ratkaisevassa asemassa muun muassa tilannekuvan muodostamisessa, ilmiöseurannassa sekä rikosten ja tapahtumien ennalta estämisessä.

Tiedonhankintaa verkosta haastavat muun muassa vahvan anonymiteetin pikaviestisovellukset, pimeä verkko, erilaisten sovellusten ja keskustelualustojen suuri lukumäärä sekä massiivinen datan määrä. Lisäksi lainsäädäntö estää automaattisen teknisen valvonnan verkossa, joten tiedonhankinta, analyysi ja sitä kautta tilannekuvan tuottaminen toteutetaan pääosin niin sanotusti manuaaliryhtymänä henkilöresurssein. Ajantasaisella ja kattavalla tilannekuvalla sekä analyysin keinoin pyritään parempaan ennakointiin ja näin kohdentamaan poliisin toimenpiteitä ja resursseja tehokkaasti.

Keskusrikospoliisin tulee valtakunnallisena toimijana ja toimialaansa liittyen kyetä kohdentamaan tiedonhankintaa siten, että sen avulla on mahdollista tunnistaa erilaisia sisäiseen turvallisuuteen liittyviä uhkia, jotta niihin voidaan mahdollisuuksien mukaan reagoida ennalta. Tämä voi koskea esimerkiksi laaja-alaista laitonta maahantuloa sekä hybridi- ja informaatiovaikuttamista, jotka saattavat näkyä erilaisina yksittäisinä poikkeuksellisinä tapahtumina poliisin tehtäväkentässä.

Ilmiöiden ja niiden taustalla olevien tahojen tunnistamiseksi käynnistetään matalalla kynnyksellä esitutkintoja myös tapauksista, jotka saattavat liittyä muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen. Esitutkinta on tehokas, useimmiten myös ainoa keino esimerkiksi verkkotiedustelulla tunnistettujen tekojen ja ilmiöiden taustalla olevien tahojen selvittämiseksi.

Edellä kuvatuin perusteluin Keskusrikospoliisi esittää, että turvallisuustilanteen muutosten edellyttämän kyvykkyyden kehittämiseksi sille myönnettäisiin 200.000 euron rahoitus avointen lähteiden seurantaan ja tiedonhankintaan erityisesti hybridiuhkien ja kybervaikuttamisen havaitsemiseksi ja torjumiseksi. Esitettävä rahoitus mahdollistaisi kolmen lisähenkilön rekrytoinnin ja varustamisen vuodeksi kerrallaan.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot